

an alan julkaisuihin. Naisten tekstejä tulee arvostella samoin perustein kuin miesten tekstejä, kriittisesti ja haastavasti, eikä miehille saa antaa anteeksi sen enempiä virheitä kuin naisillekaan. Tutkimusta tehtäessä sukupuoli ei saa määrittää sitä, millaista tutkimusta luetaan. Naisten on sallittava olla toimijoita ja tekijöitä historiatieteen kentällä ja tieteen kentillä muutenkin.

Artikkeli ilmestyi alunperin Tieteessä tapahtuu -lehdessä 1/2001. Toimitus on lyhentänyt tekstiä.

JUHA SIHVOLA

Eroon miesten historiatieteestä

■ Marjo Kaartisen ja Anu Korhosen puheenvuoro on herättänyt ilahduttavasti keskustelua monilla forumeilla *Helsingin Sanomia* myöten. Se on kaikkinen kärjistyksineenkin oikeaan osuva analyysi *Historiallisesta Aikakauskirjasta*, suomalaisesta historiantutkimuksesta – ja maamme tiedeyhteisöstä laajemminkin. Tasa-arvosuunnitelmissa esitetyt tavoitteet ovat kaukana toteutumisesta.

Historiallisen Aikakauskirjan aikaisemmat toimitukset tuskin ovat harjoittaneet aktiivista sukupuolisyrintää. Paikallaan on myös todeta, että lehteen ei ole kovinkaan paljon kutsuttu kirjoittajia – ei miehiä eikä naisia – vaan varsinkin artikkeliosastossa on julkaistu pääsääntöisesti tiedeyhteisön jäsenten tarjoamaa aineistoa. Kenties lehdelle on muodostunut konservatiivinen maine, joka näkyy esimerkiksi lempinimessä ”Historiallinen hartauskirja”. Sekin on voinut korostaa tarjonnan miesvaltaisuutta.

Uusi toimitus on päättänyt aktiivisella toimituspolitiikalla korjata sukupuolijakamaa ja liittyä tasa-arvoa toteuttavaan avant-

gardeen. Yleisenä ohjenuorana noudatamme Suomen Akatemian äskettäin julkistaman ja paljon kiitosta saaneen tasa-arvosuunnitelman linjauksia. Akatemian tasa-arvosuunnitelmassa kehoitetaan pyrkimään tilanteeseen, jossa vähemmistösukupuolen edustajia on tutkimusviroissa ja asiantuntijatehtävissä vähintään 40 prosenttia. Tavoite on kuitenkin tarkoitus toteuttaa tieteen parasta silmällä pitäen siten, että yksittäisissä päätöksissä tieteellistä pätevämmyyttä ei syrjäytetä.

Historiallinen Aikakauskirja pyrkii sukupuolten tasa-arvoon sekä rekrytoimalla aktiivisesti naiskirjoittajia ja kehottamalla nais-historioitsijoita tarjoamaan tekstejään lehdelle. Tasa-arvoperiaatetta noudatetaan myös toimituksen kokoonpanossa. Päätoimittaja on toki nimeltään Juha, mutta kenties tätä voi puolustaa vähemmistöperiaatteella, kun lehden hallituksen puheenjohtaja on Pirkko ja toisen julkaisijajärjestön esimies Aura. Toimittajien joukossa sukupuolisuhteet ovat tasan.

Sukupuolten tasa-arvo historiantutkimuksessa ei kuitenkaan ole vain tiedepolitiikkaa, eivätkä sen toteuttamiseksi tiedepoliittiset päätökset riitä. Kysymys on historian sisällöstä – siitä, mikä on historiassa tärkeää. Jos miestutkijat ajattelevat, että valta, politiikka ja kansallinen identiteetti ovat tärkeämpiä kuin perhe ja arki, he ovat väärässä. Samoin he ovat väärässä, jos he ajattelevat, että miehet ovat edes historiassa voineet yksin rakentaa valtaa, politiikkaa ja kansallista identiteettiä. Jos miehet ajattelevat nykyhetkenkin osalta niin, he ovat tuhoisalla ja kohtalokkaalla tavalla väärässä.

Historiallinen Aikakauskirja ottaa tasa-arvon haasteen vakavasti sekä tieteellisen totuuden että elämänmuotomme tulevaisuuden takia. Kiinnittämällä huomion naisten asemaan historiassa ja naistutkijoiden tekemään työhön haluamme tehdä entistä parempaa historiatiedettä.

Itse asiassa keskustelun edistämiseksi on paikallaan kehottaa radikalisoimaan Kaartisen ja Korhosen teesejä. Jos haluamme selvittää totuuden sukupuolijaon historias- ta, ei riitä muodollinen tasa-arvo mies- ja

naiskirjoittajien kesken, eikä edes tasapuolinen huomio historian naisille ja miehille. On paljastettava, miten erilaiset vallan rakenteet näyttäytyvät sukupuolijakoon ja seksuaalisuuteen liittyvissä kategorioissa ja normeissa. Tämänäyttävien kysymyksenasettelujen pohjalta on seksuaalisuuden historiasta tullut tärkeä tutkimuskenttä esimerkiksi Michel Foucault'n, Luce Irigarayn, David Halperinin ja Martha Nussbaumin kaltaisten tutkijoiden työn ansiosta. Mutta paljon on vielä tekemättä. Historiallinen Aikakauskirja tervehtii ilahtuneena ajatusta seksuaalisuuden kokemuksen historiallisten kerrostumien selvittämisestä myös Suomen historian osalta.

HEIKKI YLIKANGAS

Suurten historiallisten prosessien selittämisestä

Keskustelu dosentti Petri Karosen kirjan Pohjoinen suurvalta ympärillä jatkuu. Akatemia-professori Heikki Ylikangas vastaa Karoselle.

■ Arvostelin vastineessani HAik 3/2000 Petri Karosen tapaa sivuuttaa ensikäden lähteet tulkittessaan nuijasotaa. Hänen vastineensa HAik 4/2000 vahvistaa nähdäkseni täydellisesti kritiikkini oikeutuksen.

Ensinnäkään Karonen ei vastaa mitään yksilöityä, kun yksilöidysti kysyn, mistä tutkimuksesta on peräisin tieto, jonka mukaan linnaleirimaksu korvattiin joissakin osissa maata verovaroista ja maksua yleisesti vähennettiin Täyssinän rauhan (1595) jälkeen. Hän ei siis osaa vastata kysymykseen. Toi-

sekseen hän väittää – mikä minusta on erittäin omituista – minun perustaneen tulkintani nuijasodasta yksinomaan pohjalaisten vajaan kahta vuotta sodan päättymistä vanhempaan (Karonen puhuu varmuuden vuoksi useista vuosista) valitukseen vuodelta 1599.

Miten niin vain siihen? Vastineessani painotin voimakkaasti, että kyseinen lähde on vain yksi – kylläkin tärkeä – monien muiden vastaavien joukossa. Koska Karoselta lienee päinvastaisista väittämistään huolimatta jäänyt lukematta *Nuijasota*-teokseni ensimmäisen painoksen yhteenveto (s. 317), siteeraan sen lyhennellen tähän. (Kritiikkini kohdistui silloin Pentti Renvallin tulkintaan, muotoiltu vuosina 1939 ja 1949).

"Säätyristiriidan, talonpoikien yhteiskunnallisesti uhatun aseman, miltei täydellistä huomiotta jättämistä on vaikeahko käsittää, kun sitä tarkastelee ajan lähdetietoja vasten. Tulkinnan laatija [Renvall] on ollut perillä talonpoikien tilojen ja muun varallisuuden laajamittaisesta siirtymisestä ylempien ryhmien haltuun. Hän on epäilemättä lukenut alussa siteeratun 300 talonpojan valituksen, jossa säätyvastakohtaisuus esiintyy mitä selkeimmin, samoin monet muut samasta ilmiöstä todistavat valitukset.

Rajankäyntivaltuutetun Sven Joninpojan kirjeen, jossa tämä kertoo kapinaan nousseitten talonpoikien päättäneen aiheuttaa tuhoa kaikkialla siellä 'missä jollakin tapaa on talonpojasta hyödytty', hänen on täytynyt tuntee. Edelleen hän tiesi talonpoikien suunnitelman ratsutilojen, knaapi- ja aateliskartanoiden hävittämisestä, samoin sen, että Flemingille antoivat tukensa kapinan kukistamisessa myös ne Suomen aatelisista, jotka kannattivat herttuaa ja pysyivät tämän vakiintuneina vastustajina. Pohjalaisten valitukset [kyse muistakin kuin vuoden 1599 valituksesta], joissa nämä pyysivät päästä joutumasta aatelin lampuodeiksi ja saada säilyttää vapautensa, eivät ole voineet jäädä häneltä kokonaan huomaamatta (-). Renvall oli myös kaikella varmuudella lukenut Stålarmin herttuan valtiopäiväkuutsuun 1597 antaman vastauksen, jossa Stålarmin toteaa, että mikäli